

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 411/2021-25

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] zastúpeného Advokátskou kanceláriou Bauer s. r. o, Dénešova 19, Košice, proti postupu Okresného súdu Košice II v trestnom konaní pod sp. zn. 7T/50/2018 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Košice II v konaní sp. zn. 7T/50/2018 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Košice II **p r i k a z u j e** v konaní sp. zn. 7T/50/2018 konať bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadost'učinenie **6 000 eur**, ktoré mu **j e** Okresný súd Košice II **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Košice II **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **691,34 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 411/2021 z 22. júla 2021 prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľa doručенú ústavnému súdu 24. júna 2021 a doplnenú 8. júla 2021.
2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že vyšetrovateľ Okresného riaditeľstva Policajného zboru v Košiciach uznesením [REDAKOVANÉ] z 24. mája 2010 vzniesol sťažovateľovi obvinenie pre daňovú trestnú činnosť.
3. Sťažovateľ argumentuje, že ani po podaní obžaloby 19. júna 2018 sa trestné konanie nezefektívnilo, trvá približne 11 rokov za skutok datovaný spreď 20 rokov a že medzitým dovŕšil 73 rokov. Na pŕiet'ahoch vinu odmietol.
4. Na základe uvedeného sa sťažovateľ domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných pŕiet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a na prerokovanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Tiež navrhuje prikázať súdu konať bez zbytočných pŕiet'ahov, priznať primerané finančné zadost'učinenie 20 000 eur a náhradu trov konania.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

5. Okresný súd vo svojom vyjadrení uviedol, že nezodpovedá za celkovú dĺžku trestného konania, ale od doby podania obžaloby doručenej súdu 19. júna 2018. Okresný súd je toho názoru, že sťažovateľ, ako aj jeho obhajca prispeli k dĺžke súdneho konania. Tiež poznamenal, že prokurátor navrhol vypočúť okrem obžalovaného aj 7 svedkov a prečítať 6 zápisníc o výsluchu svedkov v prípravnom konaní, čo spôsobilo procesné problémy pri doručovaní predvolaní. Ak boli pŕítomní svedkovia, súd ich nevypočul pre zmenu z dôvodu neprítomnosti sťažovateľa. Okresný súd súčasný stav konania ospravedlňoval aj pandemickou situáciou, ktorá tiež prispieva k celkovej dĺžke konania a bráni nariaďovať pojednávania a vykonávať plynule dokazovanie. S tým je spojená aj povinná karanténa sudcov a zamestnancov súdu.
6. Sťažovateľ vo svojom ďalšom podaní uviedol, že dĺžka konania vzhľadom na 14 termínov hlavných pojednávaní u ŕažko chorého sťažovateľa je ústavne neakceptovateľná. Trestné konanie nie je právoplatne skončené.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Ústavný súd vo vzťahu k čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 48 ods. 2 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na prerokovanie veci bez zbytočných pŕiet'ahov s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu

preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07). Tieto závery možno obdobne vzťahovať aj na čl. 38 ods. 2 listiny.

8. Pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, obdobne aj podľa čl. 38 ods. 2 listiny, ústavný súd vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (III. ÚS 171/20).

9. Základnou povinnosťou súdu je preto zabezpečiť aj v trestnom konaní taký procesný postup, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty strán (III. ÚS 233/2021). Táto povinnosť súdu je implicitne obsiahnutá aj v § 1 a § 2 ods. 7 Trestného poriadku. Podľa § 247 ods. 5 Trestného poriadku pri nariadení hlavného pojednávania urobí predseda senátu všetky potrebné opatrenia na zabezpečenie jeho riadneho priebehu a na to, aby vec bolo možné prejednať a rozhodnúť bez jeho odročenia. Pokiaľ ide o význam veci pre sťažovateľa, vo všeobecnosti platí, že doba trestného konania sa posudzuje prísnejšie než doba konania v občianskoprávných veciach, a to vzhľadom na dôsledky trestného konania (II. ÚS 32/03, III. ÚS 183/05).

10. Ústavný súd preto berie do úvahy pri rozhodovaní o sťažnosti, ktorou sa namieta porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, dĺžku prípravného konania od vydania uznesenia o vznesení obvinenia do podania obžaloby, resp. iného ukončenia prípravného konania (II. ÚS 195/05).

11. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) tiež vplýva, že v súvislosti s ochranou práva na prejednanie veci v primeranej lehote priznaného čl. 6 ods. 1 dohovoru primeraná lehota na rozhodnutie v trestnej veci začína plynúť od obvinenia, ku ktorému spravidla dochádza v prípravnom konaní, a zahŕňa celé konanie vo veci vrátane odvolacích konaní (rozsudok ESLP z 28. júna 1978 vo veci König proti Spolkovej republike Nemecko, séria A, č. 27, s. 33, § 98)].

12. Pri posudzovaní prvého kritéria zložitosti veci je zrejmé, že 24. mája 2010 bolo proti sťažovateľovi vznesené obvinenie za trestný čin skrátania dane a poistného zo šiestich skutkov spáchaných v roku 2001. Sťažovateľ bol trestne stíhaný na slobode. Skutkovou a právnou zložitou veci nemožno odôvodniť mnohoročnú nečinnosť orgánov činných v trestnom konaní, ak po nej nasledujú jednoduché úkony nevyžadujúce zvláštnu prípravu (III. ÚS 22/02, III. ÚS 101/01). Zložitosť veci zbavuje súdu zodpovednosti relatívne, ak trvá rozumnú dobu (III. ÚS 9/2000). Odročenie troch hlavných pojednávanií bolo ospravedlnené sťažovateľom z dôvodu jeho nepriaznivého zdravotného stavu. Obhajca sťažovateľa ospravedlnil svoju neúčast na troch pojednávaniach z dôvodu kolízie pojednávania. Kolízia pojednávanií predstavuje ospravedlniteľný dôvod na odročenie pojednávania. Sťažovateľ tak prispel k zbytočným prietáhom v konaní len nepatrne.

13. Celková dĺžka trestného konania od vznesenia obvinenia 24. mája 2010 do podania ústavnej sťažnosti 24. júna 2021 je viac ako jedenásť rokov. Konanie pred okresným súdom od podania obžaloby 19. júna 2018 trvá tri roky. Dosiaľ nebolo vo veci právoplatne rozhodnuté, čo samo osebe postačuje na konštatovanie neprimeranej dĺžky trestného konania. Zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08). V konaní pred okresným súdom možno bádať nečinnosť a nesústredenú činnosť. Do priebehu konania zasiahla opakovane práceneschopnosť sudcu. Okresný súd vo veci nariadil 14 hlavných pojednávaní. V 9 prípadoch odročenie nebolo zapríčinené súdom. Hlavné pojednávania boli odročené aj z dôvodu pandemických opatrení. Z vyjadrenia okresného súdu vyplýva, že v konaní je potrebné vypočúť siedmich svedkov a prečítať šesť zápisníc o výsluchu svedkov v prípravnom konaní, ktoré navrhol prokurátor. K zbytočným prietahom v konaní prispelo nedoručenie predvolania svedkom. Až 4. mája 2021 na základe súhlasu sťažovateľa konal okresný súd v jeho neprítomnosti. Prietahy pri zabezpečovaní svedkov a vypočúvanie svedkov sú pričítateľné okresnému súdu, keďže v jeho právomoci je zabezpečiť riadny chod hlavného pojednávania (§ 247 ods. 5 Trestného poriadku).

14. Ústavný súd k obrane okresného súdu v súvislosti s nepriaznivou pandemickou situáciou uvádza, že dĺžka posudzovaného obdobia bola ústavne neprimeraná už pred pandemickou situáciou, avšak v dôsledku jej pretrvávania prispela k celkovej dĺžke konania. Podľa ústavného súdu však ani epidemiologická situácia nepredstavuje zásadnú prekážku pre fungovanie súdnictva (III. ÚS 421/2020). Ústavný súd tiež konštatuje, že dĺžka súdneho konania by mala v „rozumnej miere“ zodpovedať intenzite faktorov, ktoré môžu konanie predlžovať (III. ÚS 49/01).

15. Ústavný súd v trestnej veci sťažovateľa považuje za vhodné poukázať na právny názor vyslovený vo veci sp. zn. I. ÚS 418/2014 a reflektujúci judikatúru ESĽP, v zmysle ktorého k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov môže dôjsť aj vtedy, ak konanie trvá (globálne) neprimerane dlhú dobu, a to bez ohľadu na to, či v posudzovanom prípade boli zaznamenané prietahy spôsobené postupom súdu, resp. iného príslušného orgánu verejnej moci. K porušeniu uplatňovaných práv môže dôjsť aj vtedy, ak nedošlo v konaní k prietahom, a, naopak, i keď k prietahom v konaní došlo, nemusí vždy ísť o porušenie práva na prerokovanie veci v primeranej dobe, ak konanie ako celok zodpovedá dobou svojho trvania času, v ktorom je možné uzavretie konania spravidla očakávať (rozsudok ESĽP z 22. júna 2004 vo veci Libanský proti Českej republike, sťažnosť č. 48446/99, rozsudok ESĽP z 29. júna 2004 vo veci Králiček proti Českej republike, sťažnosť, č. 50248/99). Ústavný súd preto posudzoval celé trestné konanie, nie parciálne delene na prípravné konanie a konanie pred súdom (I. ÚS 100/2017, I. ÚS 306/2016).

16. Obvinený má v trestnom konaní právo na to, aby o jeho obvinení bolo rozhodnuté v primeranej lehote. Toto právo je integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces. Podmieňuje priamo spravodlivý charakter konania tým, že zabraňuje strate dôkazov alebo oslabeniu ich dôkaznej hodnoty. Bráni tiež tomu, aby obvinený bol príliš dlho vystavený zásahom do svojich práv a slobôd a neistote o svojom osude (rozsudok ESĽP z 27. júna 1968 vo veci Wemhoff proti Nemecku, sťažnosť č. 2122/64, bod 18).

17. Nečinnosťou a neefektívnou činnosťou orgánov činných v trestnom konaní a súdu došlo v trestnom konaní k porušeniu uplatnených práv sťažovateľa. Obdobia nečinnosti bez existencie akýchkoľvek zákonných dôvodov treba považovať za zbytočné prieťahy v konaní, ktoré sú z ústavnoprávneho aspektu neospravedliteľné, keďže svojimi dôsledkami v kontexte jedenástich rokov od spáchania údajného skutku môžu nadobudnúť charakter odopretia spravodlivosti (I. ÚS 61/08). Ústavný súd, berúc zreteľ na podstatu dotknutých práv sťažovateľa, kvalifikoval nečinnosť a nesústredenú činnosť okresného súdu ako relevantné prieťahy v trestnom konaní a deklaroval porušenie uplatnených práv. Trestná vec sťažovateľa nie je skončená, a preto ústavný súd doplnil ochranu aj o uloženie príkazu okresnému súdu vo veci konať (čl. 127 ods. 2 ústavy).

IV.

Primerané finančné zadosťučinenie a náhrada trov konania

18. Sťažovateľ sa domáhal aj primeraného finančného zadosťučinenia 20 000 eur. Cieľom tohto inštitútu je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany (IV. ÚS 210/04). Posudzovaná ústavná sťažnosť zjavne indikuje vážny dopad dlhoročného obvinenia bez jasného výsledku. Aj keď okresný súd nemohol ovplyvniť dĺžku prípravného konania a nenesie vinu za celú dĺžku trestného konania, ústavný súd aj v zmysle už spomínanej judikatúry bral zreteľ na celkový čas obvinenia sťažovateľa od roku 2010. Ústavný súd akceptuje sťažnostnú argumentáciu sťažovateľa, že jeho pocit byť obvinený musel celú tú dobu najmä s pribúdajúcim vekom obzvlášť citlivo zasiahnuť do jeho osobnostnej sféry a celkového súkromného života. Ústavný súd preto na dovŕšenie nápravy priznal sťažovateľovi satisfakciu aj v relutárnej podobe a za primeranú považoval so zreteľom na okolnosti prípadu odškodnenie 600 eur za každý rok doby obvinenia, spolu čiastku 6 000 eur.

19. Sťažovateľ má nárok na náhradu trov právneho zastúpenia za 3 úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (prevzatie, príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti a replika) v sume trikrát po 181,17 eur, režijný paušál v sume trikrát po 10,87 eur spolu s 20 % DPH. Celková hodnota náhrady trov právneho zastúpenia tak predstavuje sumu 691,34 eur (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. októbra 2021

Robert Šorl
predseda senátu